

บทที่ ๓

ผลของการบริการและค่านิยมของคนไทยที่สะท้อนจากการบริการ

การบริการเป็นวัจนกรรมที่ผู้บริโภคร้องขอให้ผู้ถูกบริการเพื่อให้สำนึกในความผิดที่ตนได้กระทำ ดังนั้นกลวิธีที่ผู้บริโภคลือกใช้บริการจึงเป็นกลวิธีที่ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกบริการ ทำให้ผู้ถูกบริการต้องรู้สึกเจ็บช้ำใจ และสำนึกในการกระทำผิดของตน จากการศึกษากลวิธีการบริการที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ ๒ แล้วนั้นพบว่า กลวิธีเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อผู้ถูกบริการได้ในหลายลักษณะซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

นอกจากนี้การศึกษาวิธีการบริการยังสามารถสะท้อนค่านิยมของคนไทย โดยพิจารณาผ่านถ้อยคำที่ผู้บริโภการใช้ในการบริการ ว่าพฤติกรรมเช่นไรเป็นสิ่งที่สังคมไทยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมเช่นไรเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้คุณค่า และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สมาชิกในสังคมควรกระทำหรือปรารถนาให้สมาชิกมีหรือเป็นเช่นนั้น

ดังนั้นในบทนี้จึงจะกล่าวถึงผลการศึกษาวุจนกรรมการบริการใน ๒ ประเด็น คือ ผลกระทบของการบริการที่มีต่อผู้ถูกบริการ และค่านิยมของคนไทยที่สะท้อนให้เห็นจากการบริการ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ ผลของการบริการที่มีต่อผู้ถูกบริการ

จากการศึกษาวิธีการบริการทั้งแบบตรงไปตรงมา แบบอ้อม รวมถึงกลวิธีเสริมการบริการพบว่า กลวิธีการผู้บริโภการใช้เพื่อโจมตีผู้ถูกบริการเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อผู้ถูกบริการใน ๓ ลักษณะ คือ การแสดงว่าผู้ถูกบริการสูญเสียสถานภาพที่เคยได้รับจากผู้บริการ การแสดงว่าผู้ถูกบริการเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับ และการแสดงว่าผู้ถูกบริการเป็นผู้ที่มีสถานะต่ำกว่าผู้บริการ ดังรายละเอียดดังนี้

๓.๑.๑ การแสดงว่าผู้ถูกบริการสูญเสียสถานภาพที่เคยได้รับจากผู้บริการ

การแสดงว่าผู้ถูกบริการสูญเสียสถานภาพที่เคยได้รับจากผู้บริการ เป็นผลจากการบริการที่ผู้บริโภคลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้ถูกบริการ เพื่อแสดงว่าผู้ถูกบริการนั้นไม่ได้เป็นผู้ที่มีสถานะที่ควรให้เกียรติอีกต่อไป หากพิจารณาตามทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

ของมาสโลว์ (Maslow, 1970 อ้างถึงใน จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ, ๒๕๔๓) จะเห็นว่าการสูญเสียสถานะภาพที่เคยได้รับจากผู้ถูกบริภาษ เป็นการทำลายความต้องการที่จะรู้สึกว่ามีค่า (Esteem Needs) ของผู้ถูกบริภาษ เพราะเมื่อผู้ถูกบริภาษสูญเสียสถานะภาพที่เคยมีก็ย่อมจะรู้สึกว่าตนไร้คุณค่าต่อผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ถูกบริภาษ

จากการศึกษากลวิธีการบริภาษพบว่า ผู้บริภาษนั้นใช้คำหยาบที่มีนัยเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ทั้งคำสรรพนาม คำนำหน้านาม และคำลงท้าย เพื่อโจมตีผู้ถูกบริภาษให้รู้สึกว่าตนสูญเสียเกียรติที่เคยได้รับจากผู้บริภาษ ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

- (๑) พักโกรธครูใหญ่ เป็นอย่างมากที่โกงเงินเก็บตลอดทั้งชีวิตที่ตนฝากครูใหญ่ไว้ไป จึงไปที่โรงเรียนเพราะรู้ว่าครูใหญ่กำลังทำงานอยู่ที่นั่น เมื่อไปถึงพักก็ตะโกนบริภาษครูใหญ่เพื่อให้ครูใหญ่และทุกคนในโรงเรียน ได้ยิน ว่า

"ครูใหญ่โกงเงินกู เงินของกูที่ฝากมันไว้ มันเป็นคนขี้โกง"

(คำพิพากษา: ๒๕๘)

- (๒) พักกลับไปทวงเงินจากครูใหญ่ที่บ้านแต่เมื่อเมียครูใหญ่เห็นว่าเป็นพัก จึงเปิดประตูต้อนรับ ด้วยความไม่พอใจพักจึงตะโกนบริภาษครูใหญ่ว่า

"ไอ้ครูใหญ่ขี้โกง"

(คำพิพากษา: ๒๕๙)

- (๓) เมื่อคุณบ้อมเห็นบุญรอดกลับมาพร้อมกับบ๊อบ จึงเข้าใจผิดคิดว่าที่บุญรอดลากานไปหลายวันนั้นเพราะไปขายบริการให้กับบ๊อบ จึงได้วักกล่าวบุญรอดต่าง ๆ นานาจนทำให้บุญรอดไม่พอใจ และบริภาษคุณบ้อมกลับไป คุณบ้อมจึงบริภาษบุญรอดว่า

"อีเกะหรือปากหมาว่ากู"

(ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด: ๑๐๘)

จากตัวอย่าง (๑) ที่ พัก ใช้คำสรรพนาม “มัน” แทน *ครูใหญ่* ตัวอย่างที่(๒) ที่พักใช้คำนำหน้านาม “ไอ้” เพื่อเรียกขาน*ครูใหญ่* นอกจากจะแสดงถึงความไม่พอใจแล้ว ยังเป็นการแสดงให้ว่า “พัก” นั้นจงใจเลือกใช้กลวิธีเหล่านี้เพื่อแสดงถึงการไม่ให้เกียรติแก่*ครูใหญ่*ผู้เป็นผู้บังคับบัญชาดังเช่นที่เคย เพราะเห็นว่า*ครูใหญ่*ได้กระทำผิดที่ยักยอกเงินที่ตนฝากไว้ หรือในตัวอย่างที่ (๓) ที่*คุณบ๊อม*ใช้คำสรรพนาม “กู” แทนตนเองเพื่อแสดงความไม่พอใจที่*บุญรอด*ใช้วาจาว่าร้ายตน ซึ่งการใช้คำสรรพนามที่หยาบแทนตนเองนี้เป็นแสดงถึงการไม่ให้เกียรติแก่*บุญรอด*ผู้ถูกบริภาษ เพราะ*คุณบ๊อม*กล้าที่จะใช้คำหยาบสนทนากับ*บุญรอด* ทั้งที่ก่อนหน้านี้*คุณบ๊อม*จะไม่ใช้คำหยาบในการสนทนากับ*บุญรอด*เลย

จากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาพบว่า การกระทำและความประพฤติที่ไม่ดีของผู้ถูกบริภาษ และการใช้วาจาล่วงเกินผู้อื่นนั้น เป็นเป้าหมายที่ผู้บริภาษโจมตีเพื่อให้ผู้ถูกบริภาษสูญเสียสถานภาพที่เคยได้รับจากผู้บริภาษ เช่นตัวอย่างที่ (๑)และ(๒) ที่พักบริภาษ*ครูใหญ่* ที่ยักยอกเงินเดือนที่พักเก็บสะสมและฝาก*ครูใหญ่*ไว้ และตัวอย่างที่ (๓) ที่*คุณบ๊อม*บริภาษ*บุญรอด*ที่ว่าร้ายตน ดังได้แสดงไว้ข้างต้น

๓.๑.๒ การแสดงว่าผู้ถูกบริภาษเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับ

การแสดงว่าผู้ถูกบริภาษเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับ เป็นผลจากการบริภาษที่ผู้บริภาษเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงข้อบกพร่องต่างๆ ของผู้ถูกบริภาษ เพื่อทำให้เห็นว่าผู้ถูกบริภาษนั้นด้อยค่า ขาดคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม หากพิจารณาตามทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow, 1970 อ้างถึงใน จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ, ๒๕๔๓) จะเห็นว่า การกลายเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับนั้นเป็นการทำลายความมุ่งหวัง หรือความต้องการที่จะรู้สึกว่ามีค่า (Esteem Needs) ของผู้ถูกบริภาษ

จากการศึกษาวิธีการบริภาษแบบตรงไปตรงมาพบว่า ผู้บริภาษนั้นจะเลือกใช้ถ้อยคำที่มีความหมายกล่าวถึงคุณสมบัติที่ไม่พึงปรารถนาของผู้ถูกบริภาษทั้งที่เป็นคำหยาบ และคำที่มีความหมายทางลบ เพื่อแสดงถึงข้อบกพร่องของผู้ถูกบริภาษเพื่อให้ผู้ถูกบริภาษกลายเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับ ดังตัวอย่างเช่น

- (๔) ใจหวนไม่พอใจที่คำบอกให้*ฤทัย*รู้ว่าตนจะกลับบ้านเมื่อไหร่ มีทรัพย์สินอะไรบ้าง จนเป็นเหตุให้*ฤทัย*แอบเข้ามาขโมยของในบ้าน ทั้งที่ได้กำชับว่าไม่ให้พาคนแปลกหน้ามาคุยในบ้าน หรือบอกรายละเอียดเหล่านี้ให้คนแปลกหน้ารู้ แต่เมื่อถามเรื่องนี้*คำกลับปฏิเสธ*ว่าไม่ได้บอกรายละเอียดเหล่านี้ให้*ฤทัย* ใจหวน

จึงบริภาษคำที่แก่งทำเป็นไม่รู้เรื่อง ว่า

“อย่ามาต่อแหล่น้อยเลย”

(ข้าวนอกนา(๒): ๒๒)

(๕) “สร้อยฟ้า” ไม่พอใจที่“สมพันธ์”ที่ไม่ทำมาหากิน คอยอาศัยเงินจากตนเลี้ยงชีพ ถึงแม้ “สร้อยฟ้า” จะขับไล่อย่างไร“สมพันธ์” ก็ยังไม่ยอมเลิกติดตามตนเสียที่ จึงบริภาษ“สมพันธ์” ว่า

“แกมันไอ้แมงดา...ดีแต่เกาะผู้หญิงกิน”

(ข้าวนอกนา(๒): ๑๒๖)

(๖) “บุญรอด”ไม่พอใจ“บุญสิน”น้องชายที่ต้องการเป็นช่าง ตนจึงพาไปฝึกงานแต่หลังจาก ไปฝึกงาน“บุญสิน”กลับบ่นว่าเหนื่อยจนคิดจะเลิกเป็นช่าง ซึ่งทำให้“บุญรอด”ไม่พอใจ และบริภาษ“บุญสิน” ว่า

“อยากเป็นนายช่างอะไร ไม่เจียมสังขาร จับจคออกอย่างนี้”

(ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด: ๘๐)

จากตัวอย่างที่ (๔) ที่ ใจหวนใช้คำหยาบว่า “ต่อแหล” เพื่อบริภาษคำ ที่โกหกตนว่าไม่ได้เป็นคนพา ชายแปลกหน้าเข้าบ้าน ตัวอย่างที่ (๕) ที่สร้อยฟ้าบริภาษสมพันธ์ ที่คอยแต่จะอาศัยรายได้จากตนเลี้ยงชีพ ด้วยคำต้องห้ามว่า “แมงดา” หรือตัวอย่างที่ (๖) ที่บุญรอดใช้คำว่า “จับจค” ที่มีความหมายถึงการไม่เอาจริงเอาจังกับงานที่ทำ เพื่อบริภาษน้องชาย จากตัวอย่างเหล่านี้จะเห็นว่า การที่ผู้บริภาษเลือกใช้ทั้งคำหยาบ และคำที่มีความหมายทางลบเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นการใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงถึงข้อบกพร่องต่างๆของผู้ถูกบริภาษ ทั้งการกล่าวเท็จในตัวอย่างที่ (๔)การที่ชายอาศัยรายได้จากผู้หญิงเพื่อเลี้ยงชีพในตัวอย่างที่ (๕) หรือการไม่เอาจริงเอาจังในการทำงานในตัวอย่างที่ (๖) ซึ่งเป็นการพยายามทำให้ผู้ถูกบริภาษเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับ เพราะมีข้อบกพร่องเช่นนี้

เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายที่ผู้บริกาษาใช้โจมตีเพื่อให้ผู้ถูกบริกาษากลายเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับจะเห็นว่า เป้าหมายที่ผู้บริกาษาโจมตีนั้นมี ๓ ด้าน คือ ด้านความคิด การเจรจา และการกระทำ ของผู้ถูกบริกาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (๗) *คุณใจจำได้ว่ามีสตอลลีนั้นเป็นคนเดียวกับคำที่แม่ของตนรับมาเลี้ยงไว้ แต่คำกลับไม่เข้ามาทักทายตน ทั้งที่ตนเป็นผู้มีพระคุณ ซึ่งทำให้คุณใจไม่พอใจ เมื่อเห็นคำเดินผ่านมา จึงกล่าวบริกาษคำขึ้นมาดังๆ ให้คำได้ยิน ว่า*

"ตอนนี้มันเป็นมีสตอลลีแล้ว เลยจองหองจิบหาย"

(ข้าวนอกนา(๒): ๖๕)

- (๘) *เมื่อคุณบ้อมเห็นบุญรอดกลับมาพร้อมกับบ๊อบ จึงเข้าใจผิดคิดว่าบุญรอดกลางงานไปหลายวันนั้นเพราะไปขายบริการให้กับบ๊อบจึงได้ ว่ากล่าวบุญรอดต่างนานาจนทำให้บุญรอดไม่พอใจ และบริกาษคุณบ้อมกลับไป คุณบ้อมจึงบริกาษบุญรอดว่า*

"อีกะหรี ปากหมา"

(ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด: ๑๐๗)

- (๙) *แม่ของชำนันไม่พอใจที่อเนกเพื่อนของลูกชายตนนั้นเสนอความเห็นว่าเป็นแม่ของชำนันนั้นไม่ควรไปงานรับปริญญาของชำนัน เพราะคนที่มาร่วมงานนั้นมีมากจนอาจทำให้แม่ของชำนันเป็นลมไปได้ ทั้งที่ตนต้องการไปร่วมงานนี้มาก จึงบริกาษอเนกว่า*

"เรื่องอะไรจะไม่ใช่ ลูกกู...ไม่ใช่ลูกมึง อย่าเสือก"

(กลืนสีและที่แปรง: ๓๑๔)

ตัวอย่างที่ (๗) เป็นตัวอย่างของการบริกาษาที่โจมตีในด้านความคิดของผู้ถูกบริกาษา ซึ่งจะเห็นว่าผู้บริกาษาจะเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกบริกาษาเป็นผู้ที่มีความคิดในลักษณะที่สังคมเห็นว่าไม่

ถูกต้องดีงาม ดังเช่น ในตัวอย่างนี้ ที่คุณใจใช้คำว่า“จงหนอง” เพื่อบริภาษคำที่ทะนงตน ไม่เข้ามาทักทาย ทั้งที่เคยรู้จักและมีบุญคุณต่อกันมาก่อน ส่วนตัวอย่างที่ (๘) เป็นตัวอย่างของการบริภาษที่มุ่งโจมตีด้านการเจรจาของผู้ถูกบริภาษ ซึ่งผู้บริภาษจะเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะการพูด การเจรจาที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมตามมารยาทที่สังคมวางไว้ ดังเช่น ตัวอย่างที่นี้ ที่คุณป้อมใช้สำนวน “ปากหมา” เพื่อบริภาษบุญรอดที่พูดจาว่าร้ายตน และตัวอย่างที่(๙)เป็นตัวอย่างของการบริภาษที่มุ่งโจมตีด้านการกระทำของผู้ถูกบริภาษ ซึ่งผู้บริภาษจะเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นว่าการกระทำ ตลอดจนความประพฤติของผู้ถูกบริภาษนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควร ดังเช่น ตัวอย่างที่นี้ ที่แม่ของช่างันบริภาษชอเนกเพื่อนของลูกชายว่า “เสือก” ที่เข้ามาก้าวร้าวการตัดสินใจว่าจะไปร่วมงานรับพระราชทานปริญญาบัตรของลูกชายตนหรือไม่ เป็นต้น

ส่วนการศึกษากลวิธีการบริภาษแบบอ้อมพบว่า ผู้บริภาษนั้นเลือกใช้วิธีที่หลากหลายที่จะทำให้ผู้ถูกบริภาษกลายเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การใช้ถ้อยคำนัยแฝงนัยแบบต่างๆ ซึ่งเป็นการกล่าวถ้อยคำหนึ่งๆ ออกมาอย่างไม่จริงใจ เพื่อประชดประชันผู้ถูกบริภาษ ว่าตนไม่พึงพอใจต่อการกระทำหรือมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ถูกบริภาษ หรือการใช้คำร่ำหู เพื่อกล่าวถึงพฤติกรรม หรือการกระทำที่สังคมเห็นว่าไม่ถูกต้อง ดีงาม ดังตัวอย่างเช่น

(๑๐) *วิกันดา* เห็นว่า *นิรุทธิ์* สามีนั้น ไกล่ชิดสนิทสนมกับคนรับใช้ที่ชื่อนวลมากจน
เกินงาม จึงบริภาษ *นิรุทธิ์* ว่า

“เวลานี้แซนคุณกับแซนแม่ นวลนะ สักกันจนลูกเป็นไฟแล้วนะ”

(เมียบหลวง: ๖๘)

(๑๑) *บุญรอด* ทะเลาะกับแม่ค้าในตลาดที่ของผักให้ตนแพงกว่าคนอื่น ๆ ทั้งที่เป็น
ผักชนิดเดียวกัน จนแม่ค้าปฏิเสธที่จะไม่ขายของให้ *บุญรอด* อีก และบริภาษ
บุญรอด ที่เป็นภรรยาชาวต่างชาติ โดยคิดว่าเป็นหญิงขายบริการ ว่า

“เนื้อสดขายฝรั่ง”

(ผู้หญิงคนนั้นชื่อ *บุญรอด*: ๑๖๙)

จากตัวอย่างที่ (๑๐) ช่างต้นจะเห็นว่า *วิกันดา* ใช้ถ้อยคำที่เป็นไปไม่ได้ เพื่อประชดประชัน *นิรุทธิ์* ผู้เป็นสามีว่าไกล่ชิดสนิทสนมกับสาวใช้ในเชิงชู้สาว ส่วนตัวอย่างที่ (๑๑) เป็นการใช้คำร่ำหู คือ “เนื้อสด” เพื่อ

บริภาษบุญรอดที่แม่ค้าซึ่งเป็นผู้บริภาษคิดว่าประกอบอาชีพเป็นผู้หญิงขายบริการ จากตัวอย่างทั้งสองนี้ จะเห็นว่า ผู้บริภาษต่างใช้ถ้อยคำเหล่านี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกบริภาษนั้นมีพฤติกรรมที่สังคมเห็นว่าไม่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ถูกบริภาษกลายเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับ

เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายที่ผู้บริภาษใช้โจมตีเพื่อให้ผู้ถูกบริภาษกลายเป็นผู้ที่สังคมไม่ยอมรับจะเห็นว่า เป้าหมายที่ผู้บริภาษโจมตีนั้นมี ๓ ด้าน คือ ด้านความคิดและการกระทำ ของผู้ถูกบริภาษ ดังตัวอย่างเช่น

(๑๒) จินต์บริภาษวิซชุดาผู้เป็นภรรยาที่ปล่อยให้บุตรสาวที่กำลังป่วยอยู่กับสาวใช้ ตามลำพังทั้งที่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงเด็กจนบุตรสาวต้องอาการทรุดหนักลง ว่า

“ทำเป็นเด็กปัญญาอ่อนไปได้ ผมนี้ไม่ถึงเลยนะ คุณดาคุณเองก็อายุมากกว่าผมด้วยซ้ำ ทำไม่ถึงทำอย่างนี้”

(ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด: ๙๐)

(๑๓) ย่าของนางสาว ก. รอนางสาว ก. อาบน้ำแต่งตัวเพื่อจะไปธุระด้วยกัน แต่นางสาว ก. ใช้เวลาอาบน้ำแต่งตัวนานมากทำให้ย่าต้องรอนาน ด้วยความไม่พอใจเมื่อย่าเห็นนางสาว ก. เดินลงมาจึงบริภาษ ว่า

“แหมแม่คุณ...กว่าจะเสด็จลงมาได้ ต้องปล่อยให้ฉันรอนานสองนาน”

(บทสนทนาในชีวิตประจำวัน)

(๑๔) เมื่อผู้สื่อข่าวคนหนึ่งพยายามตามสัมภาษณ์ดำเรื่องที่ไม่มั่วสุมเสเพลสิ่งเสพลิด เพื่อนำข้อมูลไปเสนอข่าว แต่ดำไม่พอใจที่ผู้สื่อข่าวที่คิดจะนำเรื่องเสียหายของตนไปตีพิมพ์ จึงบริภาษไปว่า

“เอาเลย เอาข่าวหนูไปลงเลย มีสตอลลีนักร้องไนท์คลับมั่ว
สูบกัญชา”

(ข่าวออกนา(๒): ๔๖๖)

ตัวอย่างที่ (๑๒) นี้เป็นตัวอย่างของการบริภาษที่มุ่งโจมตีในด้านความคิดของผู้ถูกบริภาษ ซึ่งผู้บริภาษได้เลือกใช้อุปลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกบริภาษเป็นผู้ที่มีความคิดในลักษณะที่สังคมไม่ปรารถนา ดังเช่นตัวอย่างนี้ ที่จิตต์บริภาษวิษชุดาที่ปล่อยลูกที่กำลังป่วยไว้กับสาวใช้ตามลำพัง ว่าเป็นคนไม่มีความคิด หรือไม่มีวิจารณญาณว่าสิ่งที่ทำไปนั้นสมควรหรือไม่จนทำให้เกิดเรื่องเดือดร้อน ส่วนตัวอย่างที่(๑๓)และ (๑๔) เป็นตัวอย่างของการบริภาษที่มุ่งโจมตีในด้านการกระทำของผู้ถูกบริภาษ ซึ่งผู้บริภาษจะเลือกใช้ ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นว่าการกระทำ ตลอดจนความประพฤติของผู้ถูกบริภาษนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควร เช่น อาจไม่เหมาะสมกับสถานภาพของตน ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้ความสำคัญ ดังเช่นตัวอย่างที่ (๑๓) ที่ย่าของ นางสาว ก. ใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้ถูกบริภาษ คือ "เสด็จ" เพื่อบริภาษนางสาว ก. ที่เป็น เด็กแต่กลับต้องให้ผู้ใหญ่ต้องรอ ซึ่งตามมารยาททางสังคมแล้วเด็กนั้นควรเกรงใจผู้ใหญ่จึงไม่ควรทำเช่นนี้ หรือการกระทำนั้นอาจทำให้ผู้อื่น ได้รับความเดือดร้อน เช่น ตัวอย่างที่ (๑๔) ที่ คำ ใช้การอนุญาตในสิ่งที่ตน ไม่ต้องการให้ทำ เพื่อประชดประชันนักข่าวที่ต้องการสัมภาษณ์เรื่องที่ตนมัวลุ่มกับเพื่อนเพื่อเสพกัญชามาลง ข้าว ซึ่งเป็นการกระทำที่ทำให้คำเดือดร้อน เพราะอาจถูกสังคมรังเกียจ เป็นต้น

๓.๑.๓ การแสดงว่าผู้ถูกบริภาษเป็นผู้ที่มีสภาวะต่ำกว่าผู้บริภาษ

การแสดงว่าผู้ถูกบริภาษเป็นผู้ที่มีสภาวะต่ำกว่าผู้บริภาษ เป็นผลจากการบริภาษที่ผู้บริภาษ เลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงสภาวะที่เหนือกว่าของตน เพื่อกดผู้ถูกบริภาษให้มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ที่มี สภาวะต่ำกว่า ซึ่งเป็นการแบ่งแยกและกีดกันผู้ถูกบริภาษให้อยู่คนละชั้นกับผู้บริภาษ

หากพิจารณาผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้ถูกบริภาษในลักษณะนี้ ตามทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ของมาสโลว์ (Maslow, 1970 อ้างถึงใน จิราภา เต็งไตรรัตน์และคณะ, ๒๕๔๓) จะเห็นว่า ผลเช่นนี้เกิดจาก การโจมตีความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า(Esteem Needs)ของผู้ถูกบริภาษ เพื่อหวังผลให้ผู้ถูกบริภาษ รู้สึกว่าตนเองด้อยค่า จนเป็นผลสืบเนื่องให้ผู้ถูกบริภาษนั้นรู้สึกว่าตนขาดการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชนที่ตน เป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งเป็นผลที่กระทบต่อความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะของผู้ถูกบริภาษ อีกต่อหนึ่ง

จากการศึกษาวิธีการบริภาษแบบตรงไปตรงมาพบว่า ผู้บริภาษจะใช้ถ้อยคำที่กล่าวถึงการ กระทำที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของคู่สนทนา เพื่อสร้างผลกระทบในลักษณะนี้แก่ผู้ถูกบริภาษ ดัง ตัวอย่างเช่น

(๑๕) ป้าแก้วไม่พอใจที่คำพูดจาล้วงเกินตนทั้งที่ตนเป็นผู้ใหญ่กว่า จึงบริภาษคำว่า

“เอ...นี่ลามาปามผู้ใหญ่เนาะ”

(ข้อความอกณา: ๔๗๐)

(๑๖) แม่ของบุญรอดไม่พอใจที่บุญรอดนอกจากจะไม่ยอมให้ลูกชายคนโตมาอยู่กับตนแล้วยังพูดทวงบุญคุณว่าตนนั้นเป็นคนที่ต้องรับภาระดูแลแม่อีก จึงทำให้แม่ของบุญรอดไม่พอใจบุญรอดและกล่าวบริภาษบุญรอด ว่า

“กูเลี้ยงมีงมา แค่นี้มีงล้าเล็กกู”

(ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด: ๒๐๖)

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ทั้ง ตัวอย่างที่ (๑๕) ที่ป้าแก้วใช้คำว่า “ลามาปาม” เพื่อบริภาษคำที่แสดงกิจจาล้วงเกินตน ทั้งที่ตนเป็นผู้อาวุโส และตัวอย่างที่ (๑๖) ที่แม่ของบุญรอดใช้คำว่า “ล้าเล็ก” เพื่อบริภาษบุญรอดที่กล่าวทวงบุญคุณว่าตนเป็นผู้รับภาระเลี้ยงดูแม่ ทั้งที่แม่ก็เคยเลี้ยงดูตนมาก่อน นอกจากจะเป็นการกล่าวถึงข้อบกพร่องของผู้ถูกบริภาษแล้ว ยังเป็นการใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นว่าผู้บริภาษนั้นเป็นผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าผู้ถูกบริภาษ ขณะเดียวกันก็กดผู้ถูกบริภาษให้อยู่ตกในสถานภาพที่ต่ำกว่า จำกัดให้ผู้ถูกบริภาษอยู่ต่างกลุ่มกับผู้บริภาษ

หากพิจารณาด้านเป้าหมายที่ผู้บริภาษใช้โจมตีเพื่อให้ผู้ถูกบริภาษได้รับผลกระทบเช่นนี้ จะเห็นว่า ผู้บริภาษจะโจมตีผู้ถูกบริภาษด้านการกระทำและด้านวาจาที่ไม่เหมาะสมกับผู้บริภาษที่เป็นผู้ที่อาวุโสหรือมีวุฒิที่เหนือกว่า ดังเช่นตัวอย่างที่ (๑๕) ที่คำแสดงกิจจาล้วงเกินป้าแก้วที่อาวุโสกว่า หรือตัวอย่างที่ (๑๖) ที่บุญรอดใช้วาจาจาล้วงเกินมารดา ซึ่งเป็นผู้ที่ควรให้ความเคารพยำเกรง ดังที่ได้แสดงตัวอย่างไว้ข้างต้น

ส่วนการศึกษาทวิวิธีการบริภาษแบบอ้อมพบว่า ผู้บริภาษใช้วิธีการบริภาษ ๒ วิธีเพื่อสร้างผลกระทบในลักษณะนี้แก่ผู้ถูกบริภาษ คือ การใช้คำรีนุ และการเปรียบเทียบเพื่อแสดงว่าผู้ถูกบริภาษด้อยกว่า ดังตัวอย่างเช่น

(๑๗) แม่บ้านที่บ๊อบจ้างไว้เข้าใจผิดคิดว่าบุญรอดเป็นหญิงบริการที่บ๊อบพาเข้าบ้าน เมื่อบุญรอดบอกแม่บ้านว่าจะเลิกจ้างทำความสะอาด โดยตนจะดูแลความสะอาดภายในบ้านเอง ด้วยความเข้าใจผิดดังกล่าวแม่บ้านจึงคิดว่าบุญรอดไม่สามารถทำดังที่กล่าวได้และบริภาษว่า

“พวกหล่อนนะทำงานบ้านเป็นหรือ บางคนนะหุงข้าวยังไม่เป็นเลย เคยแต่ขายที่นาแปลงเล็ก”

(ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด: ๑๕๑)

(๑๘) เมื่อคำไม่ระมัดระวังทำด้วยขามแตก ซึ่งทำให้คุณนายจรรยาศรีไม่พอใจจึงบริภาษคำว่า

“บ้านนี้บ้านผู้ดีใช้ถ้วยชามกระเบื้องไม่ได้ใช้กะโหลกกะลาเหมือนบ้านที่ตัวเคยอยู่”

(ข้าวนอกนา: ๑๓๐)

ในกรณีของการใช้คำริ่นหู ผู้บริภาษจะใช้คำริ่นหูซึ่งเป็นคำที่ใช้แทนคำต้องห้าม เพื่อแสดงว่าตนเป็นผู้ที่ได้รับการอบรม ทราบว่าจะไรควรพูดไม่ควรพูด ซึ่งแตกต่างจากผู้ถูกบริภาษที่กระทำในสิ่งที่สังคมเห็นว่าไม่สมควร ดังเช่นตัวอย่างที่ (๑๗) ข้างต้น ที่แม่บ้านใช้คำว่า“ที่นาแปลงเล็ก”ซึ่งเป็นคำริ่นหูแทนคำเรียกอวัยวะเพศหญิงเพื่อบริภาษบุญรอดว่าเป็นหญิงขายบริการ ส่วนตัวอย่างที่ (๑๘) ที่คุณนายจรรยาศรีบริภาษคำที่ทำจาน ขามแตก ว่าบ้านตนเป็นบ้านผู้ดีเพื่อเน้นความหมายว่า คำเป็นไพร่ ซึ่งเป็นสถานภาพที่ต่ำกว่า การเปรียบเทียบเช่นนี้เป็นการเปรียบเทียบผู้ถูกบริภาษกับผู้บริภาษเพื่อแสดงถึงสภาวะที่สูงกว่าของผู้บริภาษ เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกบริภาษนั้นมีสภาวะที่ต่ำกว่า

หากพิจารณาด้านเป้าหมายที่ผู้บริภาษใช้โจมตีเพื่อให้ผู้ถูกบริภาษได้รับผลกระทบเช่นนี้ จะเห็นว่า ผู้บริภาษจะโจมตีผู้ถูกบริภาษด้านการกระทำ ซึ่งเป็นการแสดงว่าผู้ถูกบริภาษนั้นมีภรรกระทำที่ไม่ถูกต้องดังตามที่สังคมคาดหวัง เพื่อให้ผู้ถูกบริภาษรู้สึกว่าคุณค่าและถูกแบ่งแยกออกจากสมาชิกคนอื่น ๆ ดังเช่นตัวอย่างที่ (๑๗) ที่แม่บ้านบริภาษว่าบุญรอดเป็นหญิงขายบริการ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่างจากตนที่ทราบว่าจะไรควรไม่ควร ที่ได้แสดงตัวอย่างข้างต้น

๓.๒ ค่านิยมของคนไทยที่สะท้อนจากการบริภาษ

ตามความเห็นของนักสังคมวิทยาต่างเห็นว่า การบริภาษนั้นเป็นการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) วิธีการหนึ่ง (สุพัตรา สุภาพ, ๒๕๔๑; งามพิศ สัตย์สงวน, ๒๕๔๔) ดังนั้นการบริภาษอย่างตรงไปตรงมาจึงเป็นการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมนั้นๆให้ดำเนินไปตามแบบแผนที่สังคมวางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุที่การบริภาษเกี่ยวพัน เชื่อมโยงกับสังคมเช่นนี้เอง จึงทำให้สามารถเห็นความคิดความเชื่อหรือค่านิยมบางประการของคนในสังคมผ่านทางกลวิธีการบริภาษได้

ค่านิยมทางสังคม (Social Value) "คือสิ่งที่เป็นมาตรฐานในการวัดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่าในสังคม เมื่อสิ่งใดมีคุณค่า สมาชิกในสังคมก็อยากจะมี อยากจะเป็นหรืออยากจะได้สิ่งนั้นไว้ในครอบครอง" (งามพิศ สัตย์สงวน, ๒๕๔๔: ๗๕) ดังนั้นการบริภาษซึ่งเป็นวัจนกรรมที่เกิดจากความไม่พึงพอใจของผู้บริภาษที่มีต่อผู้ถูกบริภาษ จึงสามารถแสดงให้เห็นว่าผู้บริภาษคิดว่าสิ่งใดไม่มีคุณค่า และสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่มีคุณค่าตามทัศนะของผู้บริภาษได้ด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาพบว่ากลวิธีการบริภาษต่างๆนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนไทยเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกที่ดีในสังคม ๓ ประการ และกรอบความคิดที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมของคนไทย ๒ ประการ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๓.๒.๑ ค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกที่สังคมไทยต้องการ

สมาชิกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของสังคม ทั้งนี้เพราะสมาชิกเป็นผู้กำหนดแบบแผนต่างๆ ที่จะช่วยให้สังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ ดังนั้นสังคมจึงมีความคาดหวังถึงคุณสมบัติต่างๆของสมาชิกที่เห็นว่าจะสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้

ค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกที่สังคมไทยต้องการนั้น สามารถสะท้อนออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากคำบริภาษที่ผู้บริภาษใช้เพื่อแสดงความหมายกล่าวถึงข้อบกพร่องของผู้ถูกบริภาษ และเป้าหมายของการใช้กลวิธีแบบอ้อมเพื่อบริภาษผู้ถูกบริภาษ

จากการศึกษาคำบริภาษที่เข้าเนื้อความเพื่อบริภาษ ทั้งคำหยาบที่มีความหมายในทางไม่ดี คำที่มีความหมายประจำรูปในทางลบ ตลอดจนสำนวนต้องห้ามและสำนวนที่มีความหมายในทางลบ จะเห็นว่าคำบริภาษเหล่านี้สามารถจำแนกออกได้เป็น ๔ กลุ่มความหมาย ดังตารางที่ ๒.๒ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงกลุ่มความหมายของคำบริภาษที่ใช้เนื้อความเพื่อบริภาษ

กลุ่มความหมายคำบริภาษ	ความหมายของคำบริภาษ	ตัวอย่างคำบริภาษ
ความคิดและสติปัญญา	ความคิดที่เกินสถานภาพตน	จงนอง อวดดี ริ หัวสูง
	ความคิดที่ฟั่นเฟือน	บ้า
	ความไม่เฉลียวฉลาด	โง่ เซ่อ
การเจรจาที่ไม่ดี	การกล่าวเท็จ	โกหก ตอแหล
	การล่วงเกินผู้อื่นด้วยวาจา	ลำเลิก ปากหมา
การกระทำและความประพฤติที่ไม่ดี	การกระทำที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของคู่สนทนา	ลามปาม ทะลึ่ง
	การกระทำเพื่อประโยชน์เฉพาะตน	เห็นแก่ตัว
	การกระทำในสิ่งที่ไม่รู้ระตน	สวระแน เสือก จุ้นจ้าน
	ความไม่พากเพียรพยายาม	จับจด ชี้เกียด
	ความไม่กระตือรือร้นในการทำงาน	เอื่อยเอื่อย และแบะ
	ความไม่ระมัดระวัง	ซุ่มซ้าม
	กิริยาท่าทางที่ไม่ดี	ดัดจริต แรด
	การกระทำเพื่อได้มาโดยไม่ชอบ	โกง แมนดา
	ความต้องการทางเพศที่เกินพอดี	มักมาก ลำส่อน
ผลจากการกระทำที่ไม่ดี	ผลการประเมินค่าว่าไม่ดี	เวร บัดชบ ระบาย เหี้ย น่ำ ตีน
	ผลร้ายจากการกระทำ	ชวย

จากตารางที่ ๒.๒ ข้างต้นจะเห็นว่า คำบริภาษที่ใช้เนื้อความเพื่อบริภาษนั้นมีการสื่อความหมาย ๓ ประการเพื่อใช้บริภาษผู้ถูกบริภาษ ได้แก่ ความหมายเกี่ยวกับความคิดและสติปัญญา ความหมายเกี่ยวกับการเจรจา และความหมายเกี่ยวกับการกระทำและความประพฤติ ซึ่งความหมายทั้ง ๓ ประการนี้สามารถสะท้อนให้เห็นค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกที่สังคมต้องการ ๓ ประการ สอดแทรกอยู่ในการใช้คำบริภาษเหล่านี้ ดังนี้

๓.๒.๑.๑ ค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติทางด้านความคิด

จากการศึกษาคำบริภาษข้างต้นนั้นจะเห็นว่า ผู้บริภาษเลือกใช้คำบริภาษที่แสดง ความหมายโจมตีลักษณะด้วยทางความคิดของผู้ถูกบริภาษใน ๒ ประเด็น คือ ลักษณะความคิดที่ไม่ ถูกต้องดีงามและศักยภาพทางความคิด ซึ่งหมายถึงระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่าความต้องการของสังคม การ โจมตีทั้งสองประเด็นนี้ทำให้เห็นได้ว่าสังคมไทยต้องการสมาชิกที่มีความคิดเป็นเช่นไร ทั้งด้านลักษณะ ความคิดและศักยภาพทางความคิด

ในด้านลักษณะความคิดจะเห็นว่าคำบริภาษ ๒ กลุ่มความหมายที่บริภาษถึง ลักษณะความคิดของผู้ถูกบริภาษ โดยกลุ่มความหมายแรกเป็นกลุ่มความหมายที่แสดงนัยเกี่ยวกับ ความคิดที่ไม่รู้จักประมาณตน คือคำบริภาษที่มีความหมายเกี่ยวกับความคิดที่เกินสถานภาพตน คำ บริภาษกลุ่มนี้แสดงให้เห็นว่าลักษณะของสมาชิกที่ดีของสังคมไทยนั้นจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักประมาณตน ไม่หลงคิดว่าตนดีหรือสามารถกระทำการต่างๆโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพ บทบาท หน้าที่ของตนใน สังคม ส่วนคำบริภาษอีกกลุ่มความหมายหนึ่งคือคำบริภาษที่มีความหมายเกี่ยวกับความคิดที่ฟั่น เฟือนนั้น ได้แสดงให้เห็นค่านิยมอีกประการหนึ่งของสังคมไทยที่ต้องการสมาชิกที่มีสติในการคิด ดัง จะเห็นว่าคำว่า"บ้า"ซึ่งเป็นคำบริภาษในกลุ่มความหมายนี้มีนัย ๒ ประการคือ ความวิกลจริตเสีย สติ และความหลงใหลมัวเมาในสิ่งหนึ่งจนผิดปกติ ซึ่งล้วนแต่เป็นลักษณะความคิดที่ขาดสติรู้คิด ทั้งสิ้น ดังนั้นคำบริภาษในกลุ่มนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกของสังคมที่ดีนั้นควรมีสติรู้คิด ทั้งนี้ เพราะสติคือ ความระลึกได้ ไม่เผลอ การควบคุมใจไว้กับกิจหรือคุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง (พระ ธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, ๒๕๔๖: ๒๔๙) ซึ่งการคิดอย่างมีสตินั้นก็คือ การไตร่ตรองระลึกอยู่เสมอ ว่าสิ่งที่ตนคิดอ่านนั้นถูกต้องเหมาะสม ดีงามตามเหตุและผลหรือไม่ อย่างไร อันจะช่วย ประคับประคองให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมต่อไป

ส่วนด้านศักยภาพทางความคิดนั้น คำบริภาษที่มีความหมายเกี่ยวกับความไม่ เจลียวฉลาดซึ่งใช้บริภาษผู้ที่มีศักยภาพทางความคิดต่ำได้แสดงให้เห็นว่า สังคมต้องการสมาชิกที่ มีศักยภาพทางความคิดสูง หรือมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด รู้ว่าสถานการณ์เช่นนี้ควรทำอย่างไร และสามารถคิดแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการทำงานหรือการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งจะช่วยให้ตน ประสบความสำเร็จ และอาจช่วยพัฒนาสังคมได้อีกต่อหนึ่งด้วย

๓.๒.๑.๒ ค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติทางด้านการเจรจา

การเจรจาหรือการพูดเป็นอีกด้านหนึ่งที่สังคมไทยใส่ใจ และปรารถนาให้สมาชิกมีคุณสมบัติเกี่ยวกับการเจรจาที่ดั่งตามทีสังคมไทยมุ่งหวัง เพราะสิ่งนี้จะช่วยให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันต่อไปได้ จากการศึกษาการบริภาษพบว่าคำบริภาษที่ผู้บริภาษเลือกใช้ส่วนหนึ่งมีความหมายเกี่ยวกับการเจรจาที่ไม่ดี ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นค่านิยมที่สังคมต้องการในด้านนี้ ๒ ประการ คือ การไม่กล่าวเท็จ และการไม่กล่าววาจาล่วงเกินผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่า

การรักษาความสัตย์เป็นการประพฤติชอบทางวาจาประการหนึ่งตามทัศนคติของคนไทย และเห็นว่าการกล่าวเท็จเป็นสิ่งผิด ดังที่ผู้บริภาษได้เลือกใช้คำบริภาษที่มีความหมายเกี่ยวกับการกล่าวเท็จ บริภาษผู้ที่มีการกระทำดังกล่าว ทั้งนี้เพราะการกล่าวเท็จนั้นอาจทำให้นุคคลอื่นเข้าใจผิดจนอาจเกิดผลเสียตามมาได้ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองทางพระพุทธศาสนาที่เห็นว่าการกล่าวเท็จเป็นวิจิตุจริต คือการประพฤติชั่วทางวาจา (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต, ๒๕๔๖: ๒๒๐) และอกุศลกรรมบถ คือกรรมชั่วอันเป็นทางสู่ทุกข์ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต, ๒๕๔๖: ๓๐๒) ประการหนึ่ง ในทางกลับกันก็จัดการไม่กล่าวเท็จว่าเป็นวิจิสฺจจริตและกุศลกรรมบถ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต, ๒๕๔๖: ๑๘, ๒๒๐) ดังนั้นสังคมไทยจึงให้คุณค่ากับการรักษาความสัตย์ว่าเป็นสิ่งดีงาม และปรารถนาให้สมาชิกเป็นผู้รักษาความสัตย์ ดังเช่นสุภาษิตที่ปรากฏในโคลงโลกนิติ พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ความว่า

เสียสินสงวนศักดิ์ไว้	วงศ์หงส์
เสียศักดิ์สู่ประสงค์	สิ่งรู้
เสียรู้เร่งดำรง	ความสัตย์ วัฒนา
เสียสัตย์อย่าเสียสู้	ชีพม้วยมรณา
	(กรมวิชาการ, ๒๕๔๓: ๑๓๙)

การใช้วาจาล่วงเกินหรือได้เถียงผู้ใหญ่ที่สถานภาพสูงกว่าถือเป็นการประพฤติผิดทางวาจาอีกประการหนึ่งตามทัศนคติของคนไทยที่สังเกตได้จากการเลือกใช้สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่เคารพ เชื้อฟังผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะคนไทยเห็นว่าวาจาเช่นนั้นนอกจากจะเป็นการสร้าง ความไม่พอใจแก่ผู้อื่นซึ่งอาจทำให้สมาชิกแตกความสามัคคีแล้ว ยังเป็นการไม่ให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่ที่มีสถานภาพสูงกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของคนไทยในทางลบที่มีต่อการได้เถียงหรือไม่เคารพเชื้อฟังผู้ใหญ่ เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องและผู้น้อยไม่ควรกระทำ ซึ่งต่างจากสังคมอื่น เช่น สังคมของ

ชาวยิวที่เห็นว่าการได้แย้งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในชีวิต และช่วยก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในสังคม (Schiffrin, 1984 อ้างถึงใน ทศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา, ๒๕๔๑) ซึ่งเป็นทัศนคติในทางบวก

๓.๒.๑.๓ ค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติทางด้านการกระทำและความประพฤติ

จากการศึกษาคำบริภาษที่ผู้บริภาษเลือกใช้บริภาษอย่างตรงไปตรงมา จะเห็นว่ามีคำบริภาษหลายกลุ่มที่แสดงความหมายเกี่ยวกับลักษณะอันไม่พึงประสงค์ทางด้านการกระทำและความประพฤติ ซึ่งคำบริภาษเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคคลทางด้านการกระทำและความประพฤติได้ดังนี้

การมีความประพฤติที่เหมาะสมกับสถานภาพของทั้งผู้พูดและผู้ฟังเป็นคุณสมบัติของสมาชิกที่สังคมไทยต้องการประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะสังคมไทยให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับระบบสถานภาพ ซึ่งเป็นการจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม อันมีผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิก ดังปรากฏให้เห็นจากคำบริภาษ เช่น จุ้นจ้าน ดัดจริต ที่มีความหมายกล่าวถึงการกระทำหรือความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของตน และคำบริภาษ เช่น ทะลึ่ง ลามปาม ซึ่งเป็นคำบริภาษที่มีความหมายกล่าวถึงการกระทำหรือความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของคู่สนทนา การที่ผู้บริภาษเลือกใช้คำบริภาษเหล่านี้บริภาษผู้ถูกบริภาษย่อมแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของคนไทยที่เห็นว่า การกระทำหรือความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของทั้งผู้พูดและผู้ฟังเองนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องดีงาม และในทางกลับกัน สังคมไทยก็ย่อมเห็นว่าการกระทำหรือความประพฤติที่เคารพต่อสถานภาพของผู้พูดและผู้ฟังเป็นสิ่งดีงามที่สังคมไทยต้องการ

ความขยันหมั่นเพียรและเอาใจใส่ในการทำงานเป็นค่านิยมอีกประการหนึ่งที่สังคมไทยปรารถนา ดังจะเห็นได้จากสุภาษิตและสำนวนต่างๆที่มีความหมายกล่าวถึงคุณค่าของความขยันหมั่นเพียร อาทิ ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น แต่จากคำบริภาษที่ผู้พูดภาษาไทยเลือกใช้นั้นจะเห็นว่า คนไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับความขยันหมั่นเพียรแต่เพียงประการเดียว แต่การจะทำงานใดให้สำเร็จนั้นจะต้องมีความเอาใจใส่ในการทำงานร่วมอยู่ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ ทางพระพุทธศาสนาอันเป็นหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ๔ ประการได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งวิริยะและจิตตะนั้นก็คือ ความขยันหมั่นเพียรและความเอาใจใส่ในการทำงานตามลำดับนั่นเอง ค่านิยมดังกล่าวนี้ปรากฏให้เห็นได้จากคำบริภาษที่มีความหมายเกี่ยวกับความไม่พากเพียร ความไม่กระตือรือร้นในการทำงาน และความไม่ระมัดระวัง เช่น จับจด เชื้อยเชื้อย และซุ่มซ่าม เป็นต้น

จากคำบริภาษ "เห็นแก่ตัว" ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับการกระทำเพื่อประโยชน์เฉพาะตน เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยนั้นมีความนิยมเกี่ยวกับความมีน้ำใจ ซึ่งเป็นการแสดงความเอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น จากการศึกษารูปแบบของพฤติกรรมและค่านิยมของคนไทย ของสุนทรี โคมินทร์ (Komin, 1991) กล่าวว่า "ความคิดเกี่ยวกับความมีน้ำใจ ซึ่งก็คือความห่วงใย และเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น โดยไม่ปรารถนาสิ่งตอบแทนนั้น เป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทยนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น" ด้วยเหตุนี้สังคมไทยจึงให้คุณค่ากับน้ำใจเป็นอย่างมาก และปรารถนาให้สมาชิกทุกคนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน อันจะทำให้สังคมไทยดำเนินไปได้ด้วยดี

ความซื่อสัตย์เป็นค่านิยมอีกประการหนึ่งของสังคมไทย ที่ปรากฏให้เห็นจากคำบริภาษ ดังจะเห็นว่า มีการใช้คำบริภาษที่มีความหมายเกี่ยวกับการครอบครองโดยทุจริตเพื่อบริภาษผู้ถูกบริภาษ ซึ่งแสดงว่าการครอบครองโดยทุจริตนั้นเป็นการกระทำที่ผิดต่อค่านิยมของคนไทยอย่างร้ายแรง จนต้องมีการตรากฎหมายเพื่อควบคุมไม่ให้สมาชิกในสังคมกระทำผิดต่อค่านิยมของคนไทยในข้อนี้ เมื่อมองในมุมกลับการที่สังคมไทยมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการครอบครองโดยทุจริตดังกล่าว จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้คุณค่ากับการซื่อสัตย์สุจริตของคนไทยได้อีกด้วย

ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สังคมไทยนั้นให้คุณค่า ดังจะสังเกตเห็นได้จากการใช้สำนวนที่กล่าวถึงการไม่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ซึ่งแสดงถึงความคิดของคนไทยที่จะตำหนิ ตีเตียนผู้ที่แสดงกริยา ท่าทาง หรือมีความประพฤติที่ไม่กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ที่สอนให้มนุษย์มีความกตัญญู และจัดความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง เช่น การจัดให้ความกตัญญูเป็นหนึ่งในมงคลชีวิต ๓๘ ประการ เป็นต้น

ส่วนค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อตรงต่อคู่สามีภรรยา นั้น จะเห็นได้จากคำหยาบที่มีความหมายเกี่ยวกับความต้องการทางเพศที่เกินพอดี ได้แก่คำว่า "มักมาก" และ "สำส่อน" ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้สังคมไทยเห็นว่าเป็นสิ่งต้องห้าม ซึ่งห่างกับหลักเบญจศีลในทางพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติไทย ซึ่งเป็นเสมือนข้อห้ามในการปฏิบัติตนของมนุษย์ข้อที่ว่า ห้ามประพฤติผิดในกาม จึงยิ่งทำให้จารีตในเรื่องนี้ชัดเจนมากในสังคมไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า สังคมไทยนั้นมีความนิยมต่าง ๆ นานาเกี่ยวกับการเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของสมาชิกสังคมไทย ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปคือ ต้องมีความคิดและสติปัญญา มีการเจรจา และมีความประพฤติที่ดีตามอุดมคติของคนไทย ความคิดเช่นนี้อาจเป็นภาพสะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับคำว่า "ผู้ดี" ของคนไทยดังเช่นที่ ม.ล.ป๋อง มาลากุล (๒๕๓๒:๑๓ อ้างถึงใน ขวัญดี อัครวาภูมิชัย, ๒๕๔๒) ผู้จัดทำคำอธิบายเป็นภาคผนวกของเรื่อง สมบัติผู้ดี ของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ที่ให้คำอธิบาย

ว่า “คำว่าผู้ดี หมายถึง บุคคลผู้มีความประพฤติดี ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางความคิด คือ ทำดี พูดดี คิดดี” นั่นเอง

๓.๒.๒ ค่านิยมเกี่ยวกับการให้ความสำคัญแก่พรรคพวก

ชาย โพรธิสตา (๒๕๔๒) กล่าวถึงคำว่า “พรรคพวก” ว่าเป็นคำกว้างๆ ที่หมายถึง กลุ่มคนที่เป็นพวก หรือเป็นหมู่เดียวกัน โดยมีความสัมพันธ์กันทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นกลุ่มพี่น้อง กลุ่มวิชาชีพ หรือสมาคม และในระดับของภาษาพูดคำนี้ยังอาจหมายถึงความสัมพันธ์แบบเพื่อนสนิทหรือความคุ้นเคยชอบพอบเป็นพิเศษได้อีกด้วย นอกจากนี้ ชาย โพรธิสตา ยังได้กล่าวอีกว่า ในสังคมแบบดั้งเดิมหรือแบบจารีตประเพณีนั้น กลุ่ม หรือ สังคม มีความสำคัญเหนือบุคคลหรือปัจเจกชน กล่าวคือในสังคมเช่นนั้น บุคคลจะเป็นใคร จะสำคัญเพียงใด ขึ้นอยู่กับว่าเขาสังกัดเป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มนั้น หรือไม่

จากการศึกษาการบริภาษแบบอ้อมนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้บริภาษได้เลือกใช้การบริภาษแบบไม่เจาะจงเป้าหมาย และการสร้างบริภาษสิ่งอื่น ซึ่งเป็นกลวิธีที่แสดงถึงค่านิยมในเรื่องนี้ของคนไทยออกมาได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะกลวิธีทั้งสองนี้ เป็นการเลี่ยงไม่บริภาษต่อผู้ถูกบริภาษโดยตรง โดยกลวิธีหนึ่งเลือกที่ใช้คำที่มีความหมายกว้าง ไม่จำกัดเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อหมายถึงผู้ถูกบริภาษ ในขณะที่อีกกลวิธีหนึ่งเป็นการเลี่ยงไม่บริภาษผู้ถูกบริภาษโดยตรง ด้วยการสร้างบริภาษสิ่งอื่นเพื่อกระทบถึงผู้ถูกบริภาษอีกต่อหนึ่ง ซึ่งล้วนแต่เป็นการเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผู้ถูกบริภาษ และหากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริภาษและผู้ถูกบริภาษตามตัวอย่างที่ได้ยกมาในบทที่ ๒ ข้างต้นนั้น จะเห็นว่า ผู้บริภาษและผู้ถูกบริภาษล้วนแต่มีความสัมพันธ์ในเชิงของการเป็นกลุ่มหรือพวกที่ต้องอาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันทั้งสิ้น ได้แก่ เป็นกลุ่มเพื่อนร่วมงาน เป็นสามี ภรรยา และเป็นเพื่อนบ้าน ซึ่งทำให้เห็นว่า ถึงแม้ผู้บริภาษจะไม่พอใจผู้ถูกบริภาษเพียงใด แต่หากผู้ถูกบริภาษนั้นเป็นสมาชิกในกลุ่มที่มีความสำคัญต่อตนแล้ว ผู้บริภาษก็พร้อมที่จะเลือกใช้กลวิธีการบริภาษที่เลี่ยงไม่ทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันต้องแตกร้าง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ คลอสเนอร์ (๒๕๓๗) ที่กล่าวว่า การแสดงความไม่พอใจของคนไทยในลักษณะเช่นนี้ ไม่เพียงแต่จะทำให้ผู้ทำสาแก่อารมณ์แล้ว ยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมอันมีตรไว้ได้อีกด้วย

๓.๒.๓ ค่านิยมเกี่ยวกับความรักศักดิ์ศรี หน้าตาของตนเอง

บูร์ดิเยอร์ (Bourdieu, 1979 อ้างถึงใน ธีรยุทธ บุญมี, ๒๕๓๗) กล่าวว่า ศักดิ์ศรี คือกรอบจริยธรรมของคนที่มีองตัวเองโดยผ่านสายตาคนอื่น เพราะว่าภาพลักษณ์ของเขาแยกไม่ออกจากการที่คนอื่นมองตัวเขา ความน่าเคารพยกย่องจำเป็นต้องมองผ่านมิติทางสังคมและปกป้องมันต่อหน้าคนอื่น ๆ ดังนั้นศักดิ์ศรีจึงเป็นสมบัติเชิงนามธรรมที่บุคคลทั่วไปหวงแหน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์กันแบบซึ่งหน้า (Peristiany, 1965 อ้างถึงใน ธีรยุทธ บุญมี, ๒๕๓๗) เช่นสังคมไทย

จากการศึกษาการบริภาษแบบอ้อม พบว่า การเลือกใช้กลวิธีแบบอ้อมนั้นแสดงให้เห็นถึงค่านิยมเกี่ยวกับความรักศักดิ์ศรีของตนได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้ว่า กลวิธีทางอ้อมนั้นเป็นกลวิธีที่ผู้บริภาษใช้เพื่อเลี่ยงการบริภาษอย่างตรงไปตรงมา ที่ประกอบด้วยการใช้คำหยาบหรือการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายทางลบ ซึ่งหากผู้บริภาษเลือกใช้ถ้อยคำเหล่านี้จะทำให้ผู้อื่นเห็นว่าตนนั้นเป็นคนหยาบคาย ไม่สุภาพ ดังนั้นผู้บริภาษจึงเลือกใช้ถ้อยคำประเภทอื่นที่เลี่ยงไม่กล่าวถ้อยคำที่ไม่สุภาพเหล่านั้นออกมาอย่างตรงไปตรงมา เช่น การใช้ถ้อยคำนัยแฝง ที่เป็นการถ้อยคำในเชิงบวกเพื่อแสดงความหมายในเชิงลบ ประชดประชันผู้ถูกบริภาษ การใช้ความเปรียบที่เป็นการเลือกใช้แบบเปรียบเพื่อสื่อความหมายถึง สิ่งที่ไม่น่าพึงพอใจของผู้ถูกบริภาษแทนการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา โดยเฉพาะการใช้คำร้นหูเพื่อเลี่ยงการกล่าวคำหยาบต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาศักดิ์ศรี หรือหน้าตาของตนไว้ ไม่ให้ผู้อื่นมองว่าเป็นคนหยาบคายนั่นเอง

๓.๒.๔ กรอบความคิดที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมของคนไทย

จากการศึกษาค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติที่ดีที่สังคมไทยต้องการทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านความคิด และสติปัญญา ด้านการเจรจา และด้านการกระทำและความประพฤติ ที่ได้กล่าวถึงข้างต้นจะเห็นว่า มี ๒ ความคิดสำคัญที่มีอิทธิพลส่งให้คนไทยมีค่านิยมในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับระบบสถานภาพ และหลักปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนา ดังมีรายละเอียดดังนี้

๓.๒.๔.๑ ความคิดเกี่ยวกับระบบสถานภาพ

สถานภาพ หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่งของบุคคลที่ปรากฏในสังคม ซึ่งการจัดฐานะหรือตำแหน่งของบุคคลเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างราบรื่น จากการศึกษาค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกที่สังคมต้องการข้างต้นนั้น จะเห็นว่าทั้งค่านิยมเกี่ยวกับความคิดและ

สติปัญญา ค่านิยมเกี่ยวกับการเจรจา และค่านิยมเกี่ยวกับการกระทำและความประพฤติ ล้วนแต่มีความคิดเกี่ยวกับการรักษาความเหมาะสมให้ตรงตามสถานการณ์ของทั้งผู้ฟังและตัวผู้พูดเอง เช่น การใช้คำบริภาษ "ริอาน" ที่มักใช้บริภาษผู้ที่คิดทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ของตนเอง คำบริภาษ "ลามปาม" ที่มักใช้เพื่อบริภาษผู้เสียมารยาท ล่วงเกินผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าตน หรือคำบริภาษ "ลำเล็ก" ที่ใช้เพื่อบริภาษผู้ที่กล่าวทวงบุญคุณต่อผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าตน เป็นต้น

คำบริภาษเหล่านี้ต่างสะท้อนความคิดของคนไทยที่เห็นว่า สถานภาพทางสังคมนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สมาชิกทุกคนควรคำนึงถึง และควรมีความคิด การเจรจา และการกระทำตลอดจนความประพฤติที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานภาพของตนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ความคิดเกี่ยวกับระบบสถานภาพของคนไทย นอกจากจะเห็นได้จากความหมายของคำบริภาษดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังสามารถเห็นได้จากการแสดงนัยทางความหมายของคำบุรุษสรรพนาม คำนำหน้านาม และคำลงท้าย ซึ่งเป็นหมวดคำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ดังตัวอย่างเช่น เมื่อผู้บริภาษเลือกใช้คำหยาบเช่น "มึง" "ไอ้" หรือ "เว้ย" เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้บริภาษนั้นไม่ให้ความเคารพหรือไม่ไว้หน้าผู้ถูกบริภาษ ความสัมพันธ์และสถานภาพระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังมีความเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่ผู้ถูกบริภาษอาจมีสถานภาพที่สูงกว่าหรือเท่าเทียมกันกลับถูกลดลงให้มีสถานภาพที่ต่ำกว่าผู้ถูกบริภาษ หรือในทางกลับกันการใช้คำบุรุษสรรพนาม "แม่่ง" เรียกผู้ถูกบริภาษ บุรุษสรรพนามนี้เป็นคำที่สร้างขึ้นจากคำเรียกบุพการีที่ผู้ถูกบริภาษให้ความเคารพซึ่งเป็นการแสดงอำนาจในการที่จะล่วงเกินหรือกล่าวถึงผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าผู้ถูกบริภาษโดยไม่เกรงกลัว ดังนั้นการใช้คำบุรุษสรรพนามนี้จึงเป็นการแสดงนัยว่า ผู้บริภาษนั้นกำลังยกสถานภาพของตนให้สูงขึ้นจากเดิมที่เคยอยู่ต่ำกว่าหรือเท่าเทียมกันผู้ถูกบริภาษ

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า คนไทยให้ความสำคัญกับสถานภาพของบุคคลในสังคมเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นสิ่งที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแล้ว สถานภาพทางสังคมยังสัมพันธ์กับการให้อำนาจของบุคคลในสังคมด้วย จึงยิ่งทำให้สถานภาพทางสังคมมีส่วนสำคัญในการจัดระเบียบทางสังคมยิ่งขึ้น จากการศึกษาของ จีวีวรรณ ประจวบเหมาะ (๒๕๔๒) ที่ได้ศึกษาความคิด ความเชื่อของคนไทยที่มีอยู่ในคำว่า ผู้ใหญ่ - ผู้น้อย ซึ่งเป็นคำคู่หนึ่งที่แสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลในสังคมไทย ได้แสดงให้เห็นว่า ความคิดเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมในสังคมไทยนั้น เกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออกกับการให้อำนาจทางสังคม โดยในระยะแรกความคิดเกี่ยวกับผู้ใหญ่ - ผู้น้อยมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจในทางการปกครอง ควบคุมไพร่พล แล้วค่อยๆพัฒนาไปสู่อำนาจระหว่างบุคคลในลักษณะอื่น เมื่อระบอบการปกครองเปลี่ยนแปลงไป

เมื่อพิจารณาการบริภาษอย่างตรงไปตรงมาของคนไทยจะเห็นได้ว่า ผู้บริภาษนั้น พยายามใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนมีสถานภาพที่สูงกว่า หรือไม่น้อยไปกว่าผู้ถูกบริภาษเลย ทั้งที่เมื่อพิจารณาสถานภาพทางสังคมแล้ว ผู้บริภาษอาจมีสถานภาพที่ต่ำกว่าผู้ถูกบริภาษ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการที่ผู้บริภาษมีสถานภาพที่ต่ำกว่านั้น ย่อมแสดงว่าตนไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะล่วงเกินผู้ถูกบริภาษด้วย ดังนั้นผู้บริภาษจึงต้องการช่วงชิงอำนาจที่จะเป็นฝ่ายกระทำ คือโจมตีและคุกคามหน้าผู้ถูกบริภาษนั่นเอง

๓.๒.๔.๒ หลักปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกที่คนไทยต้องการ ที่สะท้อนจากการบริภาษแบบตรงไปตรงมาดังได้กล่าวถึงข้างต้นจะเห็นว่า ค่านิยมต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีพื้นฐานความคิดจากหลักปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติพื้นฐานของบุคคลทั้ง ๓ ประการ คือ คุณสมบัติทางความคิดและสติปัญญา คุณสมบัติทางวาจา และคุณสมบัติทางด้านกรกระทำและความประพฤติ

ในด้านความคิดและสติปัญญานั้น พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับปัญญาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นว่าพระพุทธศาสนสุภาษิตจำนวนมากที่กล่าวถึงความสำคัญของปัญญา ว่าปัญญานั้นเป็นสิ่งประเสริฐ และสามารถนำความสุขมาแก่ผู้มันได้ เช่น “นตฺถิ ปญญา สมาอาภา” แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี (ธรรมรักษา, ๒๕๓๙: ๒๓๙) หรือ “สุโข ปญญาปฏิลาโภ” มีปัญญาพาให้มีความสุข (ธรรมรักษา, ๒๕๓๙: ๒๔๒) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงให้ความสำคัญกับปัญญา และยกย่องผู้ที่มีปัญญา สามารถแก้ไขปัญหิต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้

ในด้านการเจรจานั้น พระพุทธศาสนาให้คุณค่ากับการกล่าวถ้อยคำที่เป็นจริง การกล่าววาจาที่ไพเราะ อ่อนหวานต่อกัน ว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้สังคมสงบสุขได้ ดังปรากฏเป็นหลักธรรมข้อ ปิยวาจา ซึ่งเป็นหนึ่งในสังคหวัตถุ ๔ ที่ว่าด้วยสิ่งที่ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเห็นว่าการกล่าวเท็จ การพูดคำหยาบ การพูดส่อเสียด ว่าเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ควรปฏิบัติ ดังปรากฏเป็นศีลข้อว่า มุสาวาทา เวรมณี ซึ่งเป็นหนึ่งในข้อห้ามของ ศีล ๕ ศีล ๘ และ ศีล ๑๐ ซึ่งความคิดของพระพุทธศาสนาในเรื่องนี้ มีผลทำให้คนไทยปรารถนาให้สมาชิกในสังคมเป็นผู้ที่มีวาจาที่สุภาพ อ่อนหวาน กล่าวแต่ความจริง ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้น

ส่วนค่านิยมในด้านการกระทำและความประพฤติ ที่คนไทยต้องการให้สมาชิกในสังคมเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ขยันหมั่นเพียรและเอาใจใส่ในการทำงาน มีความซื่อสัตย์และไม่ประพฤติผิดในกาม

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย